

КЛІНІЧНІ ПРОЯВИ ТА ПОПЕРЕДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МЕДИКАМЕНТОЗНОЇ АЛЕРГІЇ

Кучмук Д. А., Рибак В. А.

Національний фармацевтичний університет,
м. Харків, Україна

Вступ. Разом із створенням нових сполук і стандартизацією лікування багатьох захворювань, прогресивно зростає поширеність побічних ефектів лікарських препаратів, у тому числі й фітопрепаратів. Медикаментозна алергія визначається як несприятлива реакція (алергічна реакція, підвищена чутливість) за умов адекватного та правильного застосування препаратів, в основі якої лежать імунні механізми.

Фітотерапія – це метод лікування хвороб, при якому головними ліками є лікарські засоби рослинного походження, що містять комплекс біологічно активних речовин. При призначенні фітопрепаратів враховуються індивідуальні особливості організму, характер перебігу хвороби. Підбір лікарських рослин здійснюється з урахуванням патогенезу та етіології захворювання. Алергічній реакції на ліки завжди передуює період сенсibiliзації, коли відбувається первинний контакт імунної системи організму й лікарських засобів. Алергічна реакція розвивається на повторне введення лікарських препаратів.

Реакції гіперчутливості до лікарських засобів впливають більш ніж на 7 % від загальної чисельності населення, отже, становлять нагальну проблему для системи охорони здоров'я. Лікування медикаментозної алергії з часом представляє складну задачу, тому її простіше уникнути, ніж лікувати.

Мета роботи – вивчення клінічних проявів та попередження розвитку медикаментозної алергії.

Матеріали та методи. У роботі використано аналітичний, логічний, узагальнювальний методи.

Результати дослідження. За сучасними поглядами, абсолютно будь-який лікарський засіб із ймовірністю 1-3 % може викликати медикаментозну алергію, хоча, найчастішими її причинами стають *антибіотики, місцеві анестетики, вакцини, сироватки, кровозамінники, анальгетики, вітаміни, нестероїдні протизапальні препарати, фітопрепарати, інші медикаменти білкової природи (гормони, імуноглобуліни), рентгеноконтрастні засоби діагностики.*

На фармацевтичному ринку України збільшується кількість фітопрепаратів і набуває актуальність щодо їх застосування, так як вони мають менше побічних ефектів, ніж синтетичні лікарські засоби. Але, безконтрольне застосування рослинних лікарських засобів, все ж таки визначає наявність побічних ефектів. Вплив деяких рослин настільки сильний, що неправильне або надмірне їх використання може призвести до непередбачуваних наслідків. Наприклад, *валеріана* на кожного двадцятого проявляє збуджуючу дію; при довготривалому вживанні відварів зі *звіробою* можливе підвищення артеріального тиску, зниження потенції; *сік алоє* здатний викликати виразку

шлунку; *горіх волоський* у великій кількості призводить до головного болю та алергії; *коренеплід зеленої моркви посівної*, може порушувати роботу серця.

Отруєння рослинами можливе при передозуванні, вдиханні летких речовин (*ефірних олій*), контакті зі шкірою (дерматити від *кропиви*; фотодерматози від рослин, що містять *кумарини*; опіки тощо).

Місцева дія ліків – це тривале перебування їх молекул на ділянці нанесення. Таке застосування використовують при захворюваннях шкіри, слизових оболонок очей, носа, ШКТ, сечового міхура, плеври, черевини та ін. Наносяться у вигляді мазей (*глюкокортикоїди, антибіотики, сульфаніламід*), гелю, пластирів (*нітрогліцерин*), розтирок, примочок, компресів. Добре всмоктуються сполуки, розчинні в жирах (*наркозні, фенол, гірчичне масло*), епідерміс шкіри є майже непрохідним бар'єром для речовин, розчинних тільки у воді. Через пошкоджену поверхню ліки значно краще всмоктуються, ніж через непошкоджену. Вони мають високу ліпофільність, можуть частково проникати крізь шкіру та надходити у кров.

Щоб попередити побічні дії лікарських рослин, раціонально проводити корекцію доз і суворо їх дотримуватися. Вводити до складу зборів рослини, що знижують прояв небажаних ефектів, також робити перерви у лікуванні. У пацієнтів, схильних до алергії, спочатку використовують пробні дози препаратів з наступним спостереженням за хворим.

У розвитку медикаментозної алергії має значення також перехресна сенсibiliзація, викликана хімічною спорідненістю лікарських засобів, яка найчастіше виявляється серед *антибактеріальних засобів*. За даними Центру з вивчення побічної дії лікарських речовин, 70 % всіх побічних реакцій на медикаменти є алергічними, смертність від них сягає 0,005 %. Згідно зведених даних по ряду країн, медикаментозна алергія зустрічається у 8-12 % хворих, і відзначається повсюдне зростання кількості алергічних реакцій на лікарські засоби. В основі медикаментозної алергії лежать імунні механізми, що суттєво відрізняє її від токсикоалергічних і псевдоалергічних реакцій.

Ретельна оцінка та підбір лікарського препарату – основа профілактики можливих ускладнень медикаментозної алергії. Крім того, не треба забувати і про ризики та негативні наслідки самолікування, а саме: загроза несвоєчасного звернення до лікаря, та як наслідок, висока вірогідність ускладнень хвороби, високий ризик медикаментозних ускладнень.

Висновки. Остаточний діагноз реакцій гіперчутливості дає змогу запровадити більш цілеспрямовані профілактичні заходи. Одним з найважливіших заходів профілактики є запобігання можливих перехресних реакцій. Поряд з багатьма перевагами застосування фітопрепаратів не слід забувати про їх можливу побічну дію на організм, вводити у лікування рослини без ризику для здоров'я пацієнта, з метою усунення алергічних реакцій і токсичних проявів. Незалежно від інтенсивності клінічної реакції, якщо виявлено гіперчутливість до певного лікарського препарату, у майбутньому можливий розвиток більш серйозної реакції.